

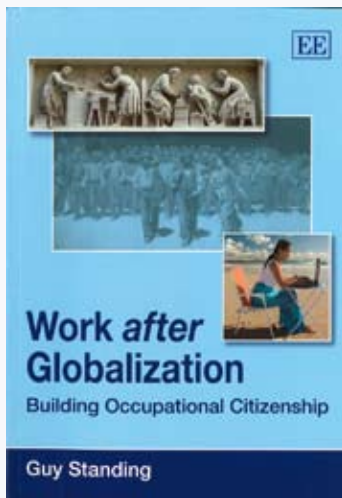
Globalisaatio, teknologinen kehitys ja väestön ikääntyminen ovat muokanneet työelämää ja hyvinvointivaltiota. Työn ja työelämän muutoksista on ilmestynyt viime vuosina runsaasti sekä kotimaista että ulkomaista tutkimuskirjallisuutta. Professori Guy Standingin viime vuoden loppupuolella ilmestynyt kirja on ajatuksia herättävä, monipuolinen analyysi aiheeseen, ja se täydentää ansiokkaasti aikaisempaa kirjallisuutta. Professori Standing toimii Bathin yliopistossa ”taloudellisen turvallisuuden” professorina. Hänellä on takanaan myös vuosikymmenten mittainen työura kansainvälisen työjärjestön ILO:n erilaisissa johtotehtävissä.

Standing analysoi kirjassaan ensin laaja-alaisesti ja monitasoisesti globalisaation aiheuttamia muutoksia työmarkkinoilla. Hänen mukaansa työmarkkinat ovat globaalin murroksen kourissa - murroksen, joka on verrattavissa Karl Polanyin (1944) klassikkokirjassaan analysoimaan suureen murrokseen. Suuren murroksen ensimmäisessä vaiheessa, joka kesti 1800-luvulta 1900-luvun puolivälin paikkeille, tapahtui siirtyminen markkinayhteiskuntaan ja itseään säätelevään markkinatalouteen, jossa markkinoiden logiikka otti ylivallan ja ihmiset jäivät suojattomaksi kontrolloimattomien markkinavoimien armoille.

Suuren murroksen toisessa vaiheessa (”embedding phase”) markkinavoimien leviämisen ja sen aiheuttamien epävarmuuksien vastavoimaksi syntyi sosiaalipolitiikka, jolla pyrittiin suojelemaan yksilöitä markkinavoimien tuhoisilta vaikutuksilta. Polanyin opetus oli, että työntekijöitä ei voi kohdella tavaran tai hyödykkeenä, jota käytetään tai jätetään käyttämättä markkinatilanteen mukaan (Julkunen 2008). Tämä toinen vaihe alkoi toisen maailmansodan jälkeen ja se kesti kolmen vuosikymmentä. Tähän vaiheeseen liittyi myös ”teollisen kansalaisuuden”¹ nousu, joka Standingin mukaan perustui kuitenkin kuvitteelliselle työn riippumattomuudelle markkinoista (dekommodifikaatiolle), koska sosiaalietuuksien piiriin pääsy oli sidottu palkkatyön normiin. 1970-luvulla alkanut suureen murrokseen verrattavissa oleva globaali muutos käänsi tämän kehityksen työmarkkinoilla.

Kaikkiaan kirjan tulkinta globaalin muutoksen seurauksista työmarkkinoilla on hyvin kriittinen. Standing näkee globaalin uusliberalismin aiheuttaman muutoksen työmarkkinoilla varsin negatiivisena ja työelämää useilla eri osa-alueilla huonontaneena kehityksenä. Muun muassa valtion ja ammattiliittojen antamat kollektiiviset suojat ovat haurastuneet ja työmarkkinoiden kansainvälistyminen on lisännyt voimakkaasti työmarkkinoilla koettua epä-

¹ Kirjassa kansalaisuus määritellään liittyen valtion tarjoamiin oikeuksiin ja etuuksiin. Teollinen kansalaisuus on etuuksien järjestelmä, joka perustuu teollisen työn normiin (”system of entitlements based on the norm of industrial labour”).

Guy Standing:

Work after Globalization. Building Occupational Citizenship.

Aldershot: Edward Elgar, 2009, 384 s.

Merja Kauhanen
Tutkimuskoordinaattori
Palkansaajien tutkimuslaitos
merja.kauhanen@labour.fi

varmuutta ja eriarvoisuutta eri puolilla maailmaa. Työn markkinariippuvuus (re-kommodifikaatio²) on uudestaan vahvistunut näiden suojien haurastumisen myötä.

Globaali markkinatalous on aiheuttanut "sosiaalisen tulon" uudelleen järjestämistä kaikkialla siten, että palkkatulojen merkitys yksilöiden kokonaistuloista on kasvanut suhteessa muihin tulonlähteisiin. Joustavuuden vaatimusten kasvun myötä työsuhteissa ja työntekijöiden työmarkkina-asemassa on tapahtunut polarisaatiota: työsuhteet ovat epätyypillistyneet, työtehtävien ulkoistaminen ja alihankinta ovat kasvaneet. Standing kuvaa myös, kuinka globaalin muutoksen edetessä uusi luokkarakenne on vähitellen muotoutunut. Sen yläpäässä olevat luokat (eliitti, "salariaatti"³, ammattilaiset⁴) ovat itse irrottautumassa yhteiskunnan tarjoamasta sosiaaliturvas-

ta, kun taas alimmat luokat (prekariaatti, työttömät, syrjäytyneet) on irrotettu yhteiskunnan tarjoamista sosiaalietuuksista ja palveluista, koska he eivät täytä niiden saamisen ehtoja. Eri luokista prekariaatti, jatkuvaa epävarmuutta kokeva työvoima, on kasvanut voimakkaammin. Kehitys on johtanut siis kasvavaan eriarvoistumiseen, ihmisten taloudellisen turvan heikkenemiseen ja sosiaalisen solidaarisuuden katoamiseen.

Tähän tarkasteluun olisi kuitenkin toivonut myös sen esille tuomista, että käynnissä olevassa muutoksessa on niin kansallisia eroja kuin eroja myös eri regimien välillä. Mm. Julkunen (2008) ja Green (2006) ovat tuoneet esille, ettei työelämän laatu globaalin muutoksen aikana ole Pohjoismaissa tai Suomessa heikentynyt samassa määrin kuin anglosaksisissa maissa.

Kirjan toinen keskeinen sisältö on siinä, että se tarjoaa nykyäkin myös poliittikkavaihtoehdon, jonka avulla globaalin muutoksen aiheuttamat ongelmat voidaan voittaa. Standingin yhdenvertaisuuteen perustuva vaihtoehto pohjautuu ammatillisen kansalaisuuden (occupational citizenship) rakentamiseen. Tässä vaihtoehdossa jokaisella on mahdollisuus kehittää kykyjään ja tehdä työ-

tä vapaasti. "Visio 21. vuosisadalle on, että ammatti – olo työelämässä – valitaan vapaudessa niin, että yksilöiden sallitaan toteuttaa kutsumustaan sitä mukaa kuin heidän kykynsä kehittyvät. Ihmiset määrittelevät itsensä siten, että heillä on erilaisten kykyjen yhdistelmä, työmarkkina-asemien vaihteleva yhdistelmä ja kyky käyttää enemmän aikaa 'ei-tuottavaan' työhön ja kouluttautumiseen, jolloin 'työn' ohella jää tilaa vapaa-ajalle." (s. 282). Tämän edellytyksenä on kaikille yksilöille turvattu perustulo, joka ei ole sidottu työhön. Kirja tekee tässä suhteessa selvän pesäeron myös paternalistiseen, holhoavaan politiikkaan, jossa etuuksien saamiseksi edellytetään tiettyä käyttäytymistä, esimerkiksi työntekoa, työn etsimistä jne.

Standingin kirja käsittelee tärkeää aihepiiriä, on ajatuksia herättävä ja nostaa pohdinnan aiheeksi monia tärkeitä kysymyksiä. Kirjaa voi lämpimästi suositella kaikille työelämän tutkijoille. ■

KIRJALLISUUS

Green, F. (2006), *Demanding Work: The Paradox of Job Quality in the Affluent Economy*, Princeton: Princeton University Press.

Julkunen, R. (2008), *Uuden työn paradoksit. Keskusteluja 2000-luvun työprosesseista*, Tampere: Vastapaino.

Polanyi, K. ([1944], 2001), *The Great Transformation: The Political and Economic Origins of Our Time*, Boston: Beacon Press.

² Muita toimeentulolähteitä on rajoitettu ja työntöön kannustimia on lisätty.

³ Kirjassa uusi luokkajako perustuu erilaiseen etuuksien saantiin ja erilaiseen turvaan. "Salariaatti" on toiseksi ylin luokka eliitin jälkeen. Heillä on hyvä työllisyyden turva ja paljon muita etuuksia.

⁴ Tämä ryhmä toimii paljon konsultteina ja itsenäisinä "yrittäjinä". Heillä on tavallisesti korkeat tulot muttei työllisyyden turvaa.